

31 januari—3 februari

Debatter m. m.

Tisdagen den 31 januari

	Sid.
Interpellationer av:	
herr Vigelsbo ang. administrationskostnaderna för hjälpen till u- länderna	5
herr Petersson ang. avsättningsmöjligheterna för lapplandsmalmen, m. m.	6
Meddelande om enkel fråga av herr Andersson i Essvik ang. verk- ningarna av beslutad nedläggning av sulfitfabrik i Essvik	6

Torsdagen den 2 februari

Svar på frågor av:	
herr Björkman ang. förhandlingar i syfte att undvika dubbelbe- skattning på arvsbeskattningens område	7
herr Nordgren ang. föreslagen indragning av flygflottiljer.	8
herr Björk ang. militära övningar i stark kyla	9
fru Löfqvist ang. ändringar i ensittarlagen.	10
herr Nordstrandh ang. den s. k. sommarskolpraktiken.	10
fru Torbrink ang. skyddsrum i samband med byggande av barn- stuga.	13
herr Andersson i Essvik ang. verkningarna av beslutad nedläggning av sulfitfabrik i Essvik.	16
fröken Anderson i Lerum ang. ersättningen från försäkringskassa för sjukgymnastbehandling.	19
herr Jansson ang. rabatt på statens järnvägar för förtidspensionärer	19
Interpellationer av:	
herr Andersson i Örebro ang. verkningarna för företagare inom saneringsfastigheter av den föreslagna investeringsavgiften för vissa byggnadsarbeten.	21

	Sid.
herr Hermansson ang. åtgärder mot arbetslösheten.....	22
herr Nordgren ang. praktiken för elever vid gymnasiets tekniska linje.....	22
herr Börjesson i Falköping ang. kriminalitet hos personer med abnormt sexuellt beteendemönster.....	24
herr Werbro ang. praktiken för elever vid gymnasiets tekniska linje.....	25
Meddelande om enkla frågor av:	
fru Lewén-Eliasson ang. beslutad utredning om förbättring av dagspressens ekonomiska villkor m. m.....	27
herr Nilsson i Tvärålund ang. skogliga beredskapsarbeten inom domänverkets skogar.....	27

Fredagen den 3 februari

Meddelande om enkel fråga av herr Nordstrandh ang. tillhandahållandet till studieförbunden av material för undervisning inför omläggningen till högertrafik.....	28
--	----

Tisdagen den 31 januari

Kl. 16.00

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr förste vice talmanen.

§ 1

Justerades protokollen för den 19, den 20 och den 21 innevarande januari.

§ 2

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 15, angående försäljning av vissa allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 17, med förslag till förordning om avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning, m. m., hänvisades propositionen, såvitt avsåg ändring i lagen om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar, till konstitutionsutskottet och i övrigt till bevillningsutskottet.

Vidare föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition; och hänvisades därvid

till lagutskott propositionerna:

nr 18, med förslag till lag om klinisk prövning av vissa medel för födelsekontroll, och

nr 20, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 29 maj 1964 (nr 321) om kommunal trafikövervakning;

till statsutskottet propositionen nr 21, angående anslag för budgetåret 1967/68 till vissa statsdepartement m. m.; samt

till konstitutionsutskottet propositionen nr 22, med förslag till lag om an-

talet statsdepartement och statsråd utan departement.

§ 3

Föredrogs var för sig följande å bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till konstitutionsutskottet motionerna nr 474—479;

till statsutskottet motionerna nr 480—527;

till bevillningsutskottet motionerna nr 528—542;

till bankoutskottet motionerna nr 543—552;

till lagutskott motionerna nr 553—576;

till jordbruksutskottet motionerna nr 577—580; och

till allmänna beredningsutskottet motionerna nr 581—589.

Vid föredragning av den å bordet vilande motionen nr 590, om bistånd åt befrielseerörelsen i Mozambique, hänvisades motionen, såvitt avsåg medelsanvisning, till statsutskottet och i övrigt till utrikesutskottet.

Härefter föredrogs var för sig följande å bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till utrikesutskottet motionerna nr 591 och 592; samt

till konstitutionsutskottet motionerna nr 593—599.

Vid föredragning av den å bordet vilande motionen nr 600, om åtgärder vid ärekränkning i massmedium, hänvisades motionen, såvitt avsåg fri rättshjälp,

till lagutskottet och i övrigt till konstitutionsutskottet.

Vidare föredrogs var för sig följande å bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till konstitutionsutskottet motionen nr 601; och

till statsutskottet motionen nr 602.

Vid föredragning av den å bordet vilande motionen nr 603, angående den svenska hjälpen till u-länderna, hänvisades motionen, såvitt avsåg ändringar i skattelagstiftningen, till bevillningsutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Härefter föredrogs var för sig följande å bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet motionerna nr 604—651;

till allmänna beredningsutskottet motionen nr 652;

till statsutskottet motionerna nr 653—697; och

till bevillningsutskottet motionerna nr 698—706.

Vid föredragning av den å bordet vilande motionen nr 707, angående beskattningen av skördeeskadeersättning, m. m., hänvisades motionen, såvitt avsåg beskattningen av skördeeskadeersättning, till bevillningsutskottet och i övrigt till jordbruksutskottet.

Vidare föredrogs var efter annan och hänvisades till bevillningsutskottet de å bordet vilande motionerna nr 708—716.

Vid föredragning av den å bordet vilande motionen nr 717, angående fördelningen av skattetrycket, hänvisades motionen, såvitt avsåg statens övertagande av kostnader för skolväsendet, till statsutskottet och i övrigt till bevillningsutskottet.

Härefter föredrogs var för sig följande å bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till bevillningsutskottet motionerna nr 718—745;

till bankoutskottet motionerna nr 746—773;

till lagutskottet motionerna nr 774—778;

till bevillningsutskottet motionen nr 779; och

till lagutskottet motionerna nr 780—787.

Vid föredragning av den å bordet vilande motionen nr 788, om vissa familjepolitiska åtgärder, hänvisades motionen, såvitt avsåg skattefrågor till bevillningsutskottet och i övrigt till lagutskottet.

Vidare föredrogs var efter annan och hänvisades till lagutskottet de å bordet vilande motionerna nr 789—794.

Vid föredragning av den å bordet vilande motionen nr 795, angående familjepolitiken, hänvisades motionen, såvitt avsåg skattefrågor, till bevillningsutskottet och i övrigt till lagutskottet.

Härefter föredrogs var för sig följande å bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till lagutskottet motionerna nr 796—815;

till jordbruksutskottet motionerna nr 816—819;

till lagutskottet motionen nr 820;

till jordbruksutskottet motionerna nr 821—830; och

till allmänna beredningsutskottet motionerna nr 831—850.

Slutligen föredrogs den å bordet vilande motionen nr 851, angående utskottsbehandlingen av frågor rörande hjälpen till u-länderna; och hänvisades motionen till statsutskottet, bevillningsutskottet, bankoutskottet och lagutskottet.

§ 4

Föredrogs var för sig följande, vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda men då bordlagda interpellationsframställningar, nämligen av:

Interpellation ang. administrationskostnaderna för hjälpen till u-länderna

herr *Larsson* i Luttra, till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående generell befrielse från stämpelskatt vid sammanslagning av kommunala bostadsföretag i samband med kommunsammanläggning,

herr *Dahlgren*, till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående domänverkets förvärv av jordbruks- och skogsfastigheter, samt

fru *Johansson*, till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående utbetalandet av sjukpenning.

Kammaren biföll dessa framställningar.

§ 5

Interpellation ang. administrationskostnaderna för hjälpen till u-länderna

Ordet lämnades på begäran till

Herr **VIGELSBO** (cp), som yttrade:

Herr talman! I årets statsverksproposition föreslås att den svenska u-lands-hjälpen skall höjas med 66,9 miljoner kronor till ett sammanlagt belopp av 404,3 miljoner kronor. Förslag om ytterligare höjningar har framlagts under den allmänna motionstiden. Bland skattebetalarna, som önskar att deras pengar kommer till nytta, finns ett stort intresse av att medlen som anslås för u-hjälpen verkligen kommer människorna i u-länderna till godo. Man är i högsta grad angelägen om att veta att administrationen inom de statliga u-hjälpsorganen drar så små kostnader som möjligt.

Långt innan staten engagerade sig i hjälpverksamheten hade en hel del religiösa sammanslutningar, bl. a. Lutherhjälpn och Svenska missionsförbundet, ägnat sig åt motsvarande verksamhet. Först på 1950-talet kom staten in i bilden på ett mera påtagligt sätt genom bildandet av Nämnden för internationellt bistånd (NIB). Den fick till uppgift att samordna och svara för den

statliga biståndsverksamheten. Hela verksamheten har sedermera övertagits av ämbetsverket SIDA (Styrelsen för internationell utveckling) och byggnadsstyrelsen.

Enligt tillgängliga uppgifter, vilka varit synliga i pressen och även i andra sammanhang presenterats, skall nu emellertid administrationskostnaderna för de kristna organisationernas u-hjälpsverksamhet vara väsentligt lägre än det statliga organets motsvarande kostnader. Hur det förhåller sig med denna sak torde ha ett betydande allmänt intresse.

Vad som torde vara väsentligt i detta sammanhang är att så mycket som möjligt kommer de verkligt hjälpbehövande till del. Ju större del av anslagen som under vägen rinner bort på grund av byråkrati och administration, desto mindre blir givetvis slutligen det belopp som blir över för avsett ändamål. Här inställer sig frågan om man kan ge de behövande större hjälp inom vissa biståndsområden genom de kristna samfundens verksamhet än vad fallet är med den av statliga organ bedrivna. Skulle det vara så som man har anledning förmoda, att de kristna samfunden gör sin tjänst för väsentligt lägre kostnader utan att därmed brista i effektivitet, finns det skäl att överväga ett överförande av medel till de kristna samfunden för biståndsverksamhet.

Med stöd av det anförda anhåller jag om andra kammarens medgivande att till hans excellens herr utrikesministern få ställa följande frågor:

1. Vill Ers Excellens redogöra för de totala administrationskostnaderna för den statligt bedrivna u-hjälpsverksamheten, såväl beträffande kostnaderna för verksamheten centralt här hemma som den vilken äger rum för stödverksamhetens fältmässiga genomförande i respektive u-länder?

2. Om Ers Excellens vid en granskning finner de kristna samfundens biståndsverksamhet likvärdig med den

Interpellation ang. avsättningsmöjligheterna för lapplandsmalmen, m. m.

statliga men i fråga om administrationskostnaderna väsentligt billigare, är då Ers Excellens beredd att i effektivitetens intresse avstå en större del av det anslag, som riksdagen kan komma att besluta om, till nämnda samfund?

Denna anhållan bordlades.

§ 6

Interpellation ang. avsättningsmöjligheterna för lapplandsmalmen, m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr PETERSSON (h), som yttrade:

Herr talman! I slutet av år 1966 meddelade LKAB:s ledning att produktionen vid företagens gruvor i Norrbotten måste sänkas. Produktionsminskningen motiverades av de försämrade avsättningsmöjligheterna på världsmarknaden. Trots sänkta malmpriser har export i erforderlig omfattning inte kunnat ske. Även bedömningen av framtidsutsikterna hade en mörk underton.

Helt naturligt har denna kris för malmexporten skapat oro för framtiden — inte bara hos LKAB:s egna anställda utan även hos den mängd av underleverantörer som LKAB utnyttjar vid normal drift.

Det är självklart att man nu frågar sig vilka framtidsutsikter den av LKAB producerade malmen har. Kommer avsättningsmöjligheterna att förbättras?

Enligt expertuttalanden är utsikterna för framtiden i stor utsträckning beroende av i vilken utsträckning en ytterligare förädling kan ske av den fosforrika norrbottensmalmen. Om denna bedömning är riktig innebär detta också att nya och dyrbara investeringar blir nödvändiga. LKAB skulle alltså behöva göra stora kapitalinsatser för att uppnå en mera konkurrenskraftig malmproduktion.

Det är inte minst mot den bakgrunden förvånande att taga del av de uppgifter som cirkulerat i pressen — utan

att ha blivit dementerade — om att LKAB planerat att ingå i ett konsortium för utvinning av olja på den s. k. kontinentalsockeln. En sådan verksamhet måste rimligen komma att kräva kapitalinsatser som kanske bättre skulle ha behövts i den verksamhet som LKAB enligt sin egen bolagsordning har att bedriva. Enligt bolagsordningens andra paragraf har bolaget till föremål för sin verksamhet att »idka gruvdrift och malmförädling jämte annan därmed förenlig rörelse».

Med stöd av det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för handelsdepartementet få ställa följande frågor:

1) Hur bedömer statsrådet lapplandsmalmens avsättningsmöjligheter för framtiden?

2) Anser statsrådet att en medverkan från LKAB:s sida i oljeletning i Östersjön kan anses vara förenligt med företagets gällande bolagsordning?

Denna anhållan bordlades.

§ 7

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren:

nr 23, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 32 § förordningen den 14 december 1956 (nr 629) om erkända arbetslöshetskassor, och

nr 24, angående ökning av statens andel i lotterimedel.

Dessa propositioner bordlades.

§ 8

Meddelande om enkel fråga

Meddelades, att herr talmannen tillställts en enkel fråga av herr *Andersson* i Essvik till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående verkningarna av beslutad nedläggning av sulfittfabrik i Essvik.

§ 9

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 16.09.In fidem
Sune K. Johansson

Torsdagen den 2 februari

Kl. 16.30

Förhandlingarna vid detta samman-
träde leddes av herr andre vice tal-
mannen.

§ 1

**Svar på fråga ang. förhandlingar i syfte
att undvika dubbelbeskattning på arvs-
beskattningens område**

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för finansdepartementet, herr
statsrådet STRÄNG, som yttrade:

Herr talman! Herr Björkman har frå-
gat när de förhandlingar som inleddes
år 1960 med USA om ett dubbelbeskatt-
ningsavtal på arvsbeskattningens om-
råde kan väntas leda till resultat och
om förhandlingar i samma syfte upp-
tagits eller kommer att upptagas med
andra länder.

Vid förhandlingarna med USA år
1960 bedömdes det ligga i båda stater-
nas intresse att få till stånd regler om
undvikande av dubbelbeskattning i frå-
ga om arvsskatter. Senare påstötningar
från svenska regeringens sida har ej
gett resultat. Enligt uppgift har avtals-
frågan mött vissa svårigheter i USA.
Jag har emellertid anledning tro att ett
arvsskatteavtal fortfarande anses önsk-
värt även på amerikansk sida. Men det
är inte möjligt för mig att ange en tid-
punkt när ett färdigt avtal kan väntas
föreligga.

Förhandlingar om arvsskatteavtal har
förts med andra länder såväl före som
efter USA-förhandlingarna. Vi har nu
2* — Andra kammarens protokoll 1967. Nr 5

15 arvsskatteavtal i kraft. Därmed tor-
de Sverige vara bland de länder som
slutit det största antalet sådana avtal.
Regeringen kommer också fortsätt-
ningsvis att ta upp frågan om ingående
av arvsskatteavtal med andra stater.

Vidare anförde

Herr BJÖRKMAN (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka
herr statsrådet och chefen för finans-
departementet för svaret på min fråga.
Svaret är ju försiktigt hållet, men jag
hoppas att jag får tolka det litet mer
positivt än ordalydelsen kan ge anled-
ning till.

Enligt uppgift förhåller det sig näm-
ligen på det sättet att en avtalstext upp-
rättades redan en kort tid efter det att
förhandlingarna börjat 1960. I realite-
ten har det inte varit några problem på
svensk sida. Däremot har det, som fi-
nansministern sade, på den amerikans-
ka sidan funnits vissa svårigheter, som
medfört att det krävts en ytterligare
granskning av avtalstexten. När avtals-
texten nu är sex, sju år gammal kan
man kanske förstå om den behöver ses
över litet närmare. Enligt uppgift skulle
ett positivt svar från USA också vara
att vänta inom den allra närmaste ti-
den, och jag hoppas att det är innebör-
den i vad finansministern har svarat
mig.

Jag inregistrerar också med tillfreds-
ställelse att regeringen i fortsättningen
skall ta upp frågan om slutande av dub-

Svar på fråga ang. föreslagen indragning av flygflottiljer

belbeskattningsavtal även med andra länder. Som finansministern nämnde har vi sådana avtal med 15 länder. De flesta dubbelbeskattningsavtal gäller inkomst och förmögenhet.

Som finansministern vet har amerikarvet spelat en icke oväsentlig roll i Sveriges historia såväl i verkligheten som i legenden och inte minst kanske i drömmarna om de stora och oväntade förmögenheter, som skulle komma en och annan här i landet till del. Om man inte undanröjer dubbelbeskattningen kan det tänkas att en släkting i Amerika blir mindre intresserad av att testamentera till någon som bor kvar i Sverige när han vet att arvet blir dubbelbeskattat. Detta är anledningen till att man så snart som möjligt bör se till att få dubbelbeskattningen av arv ur världen.

Jag hoppas att finansministern håller ögonen på denna fråga, så att vi snart får den löst.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 2**Svar på fråga ang. föreslagen indragning av flygflottiljer**

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Nordgren har frågat mig, om jag vill meddela vilka de två flygflottiljer är som i statsverkspropositionen föreslås till indragning och när indragningarna avses skola genomföras.

Till svar vill jag hänvisa till mitt uttalande i statsverkspropositionen, att man närmare måste utreda vilka flottiljer som skall dras in och tidpunkten för detta. Jag har för avsikt att i denna veckas konselj begära Kungl. Maj:ts medgivande att tillkalla en sakkunnig för att pröva bl. a. dessa frågor. Något

ytterligare besked på de ställda frågorna kan jag således för närvarande inte lämna.

Vidare anförde:

Herr NORDGREN (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för försvarsdepartementet för svaret på min fråga. Det är emellertid med beklagande jag konstaterar att statsrådet inte anser sig kunna redovisa vilka förband som berörs av indragningarna och när dessa indragningar kommer att ske, utan att statsrådet först nu har för avsikt att tillkalla en utredningsman. För den som är kommunalt intresserad och engagerad framstår det som orimligt att åtgärder, som kan få så vittgående följder för hela bygden, skall vidtagas utan att de kommunala myndigheterna fått tillfälle att framföra sina synpunkter eller ens erhållit mer ingående information. Vi ställer i dag krav på de privata företagen att de inte skall genomföra arbetsnedläggelser eller inskränkningar av annan art utan att arbetstagarparten i god tid informeras härom. Är det verkligen förmätet att kräva samma hänsynstagande från statsmakternas sida i förhållande till kommunerna?

Även om jag förstår att denna fråga ur många synpunkter är mycket känslig kan jag inte underlåta att ge uttryck för den oro som kommunalfolk på de militära förläggningssorterna känner inför den osäkerhet beträffande bygdens framtida struktur som de i statsverkspropositionen omnämnda indragningarna av militära förband kan innebära. Det var mot den bakgrunden jag hoppades att herr statsrådet skulle lämna åtminstone något besked.

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON:

Herr talman! Om jag i dag hade lämnat besked om vilka två flottiljer som

Svar på fråga ang. militära övningar i stark kyla

skall nedläggas hade herr Nordgrens kritik varit berättigad, ty då hade mitt meddelande lämnats utan att kontakt tagits med vare sig länsstyrelser, kommuner eller andra berörda. Nu går jag den andra vägen: jag låter en erfaren sakkunnig uppta förhandlingar med länsorgan och kommuner runtom i landet för att få klarhet om vilka flotttiljer som bl. a. ur sociala synpunkter är lättats att lägga ned. Naturligtvis kommer också de militära synpunkterna in i bilden. Men jag ämnar alltså gå den väg som herr Nordgren tydligen efterlyste.

Herr NORDGREN (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet för denna sista upplysning. Den innebär i varje fall att det blir sakliga överläggningar med vederbörande kommun, innan indragningarna sker och det hälsas med tillfredsställelse.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3

Svar på fråga ang. militära övningar i stark kyla

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Björk har frågat mig, om jag är i tillfälle att informera om de regler som gäller för militära övningar under stark kyla.

Som jag tidigare meddelat i denna kammare har chefen för armén utfärdat vissa restriktiva regler för militära övningar under stark kyla. Dessa regler föreskriver bl. a. vad som skall iaktas före och under en övning. Vidare anges under vilka förutsättningar övningar skall bedrivas vid olika låga temperaturer. Vid lägre temperatur än -30° kan övningar utomhus komma att begränsas och eventuellt inställas.

Detaljerade anvisningar för uppträdande vintertid finns även angivna i handboken »Vintersoldat», som utnyttjas av alla försvarsgrenarna under soldatutbildningen.

Utöver dessa bestämmelser utfärdas vid förband inom de norra militärområdena särskilda föreskrifter samt råd och anvisningar för uppträdande i stark kyla. Härtill kommer de åtgärder som varje chef självklart är skyldig att vidta med hänsyn till omständigheterna.

Angivna bestämmelser, vilka fortlöpande överses, har visat sig ändamålsenliga.

Slutligen vill jag bara tillägga att försvarets forskningsanstalt sedan flera år tillbaka bedriver forskningsarbete om möjligheterna att motstå stark kyla. Detta har bl. a. resulterat i att soldaternas vinterutrustning successivt förbättras och moderniseras.

Vidare anförde

Herr BJÖRK (s):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för det svar han har lämnat.

Anledningen till min fråga är uppgifter i dagspressen den 26 januari beträffande rekryter som skulle ha köldskadats vid övningar under fyra dagar vid en övningsdivision i Östersund. Det har uppgivits att totalt cirka en tredjedel av divisionen hade behövt sjukskrivas. Den lägsta uppmätta temperaturen var vid detta tillfälle -42° .

Svaret innebär att vid lägre temperaturer än -30° kan sådana övningar begränsas eller inställas. Av det sagda framgår alltså att det ställs krav på att de ansvariga förbandscheferna vidtar sådana åtgärder. Jag anser det vara nödvändigt att man för framtiden i enlighet med dessa bestämmelser tillser att övningar under så svårartade förhållanden som i det här nämnda inte kommer att upprepas. De värden som ur militär synpunkt kan utvinnas av sådana övningar anser jag vara tvivel-

Svar på fråga ang. ändringar i ensittarlagen — Svar på fråga ang. den s. k. sommar-
skolpraktiken

aktiga. Jag anser också att man har uttrönt tillräckligt i detta avseende. De skador som kan drabba rekryterna vid dylik utbildning äventyrar deras hälsa och framtid, och de värnpliktiga bör alltså inte utsättas för sådana risker.

Jag förväntar således att man med uppmärksamhet kommer att följa dessa bestämmelsers tillämpning, och naturligtvis hälsar jag med tillfredsställelse den forskning som sker på området.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4

Svar på fråga ang. ändringar i
ensittarlagen

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet KLING, som yttrade:

Herr talman! Fru Löfqvist har frågat mig, om jag är beredd att lämna kammaren upplysning om och i så fall när en proposition är att vänta angående ändringar i ensittarlagen.

Fastighetsbildningskommittén lade våren 1965 fram ett betänkande med förslag till ändringar i ensittarlagen. Betänkandet har remissbehandlats. Våren 1966 lade arrendelagsutredningen fram förslag till ändringar i arrendelagstiftningen i ett betänkande, »Bostadsarrende m. m.». Även detta betänkande har nu remissbehandlats. Mellan dessa båda förslag finns ett visst samband.

Arbetet i departementet bedrivs för närvarande med inriktning på att förslag i båda ämnena skall föreläggas lagrådet under första halvåret i år. Om ingenting oförutsett inträffar, kommer propositioner att föreläggas höstriksdagen 1967.

Vidare anförde

Fru LÖFQVIST (s):

Herr talman! Jag ber först att få tacka

statsrådet och chefen för justitiedepartementet för svaret på min enkla fråga.

Det kan möjligen verka otåligt att jag nu ställt denna fråga, men ensittarlagens 1 § har under mer än 20 år ofta debatterats bland dem som berörs därav. Den har också varit föremål för långa debatter här i kammaren, och det har väckts flera motioner i ämnet under den senaste 20-årsperioden. Det är därför ganska förklarligt om otåligheten börjar göra sig gällande bland dem som är starkt beroende av att lagens 1 § ändras så, att det blir en framflyttning så långt i tiden att vederbörande har möjligheter att inlösa sina torp. Jag avser därmed givetvis de fasta bostadslägenheter, som i övrigt berörs av ensittarlagen.

Eftersom svaret i dag är positivt — att vi har att vänta en proposition inom så pass snar framtid — kan man väl säga att denna fråga har fallit framåt. Men efter vad jag kan tolka ut av svaret är propositionen i sin helhet ännu inte utskrivnen. Jag vågar därför hysa förhoppningen att propositionen, när den så småningom kommer på bordet, innebär att lagen i sin helhet kan avvecklas, att förslaget alltså kommer att gå litet längre än utredningsförslaget.

Med detta, herr talman, ber jag att ännu en gång få framföra ett tack och en förhoppning om en snar lösning av frågan.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5

Svar på fråga ang. den s. k. sommar-
skolpraktiken

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN, som yttrade:

Herr talman! Herr Nordstrandh har frågat, hur jag bedömer den negativa reaktion mot den s. k. sommar-skolpraktiken som bl. a. i Göteborg fram-

Svar på fråga ang. den s. k. sommarskolpraktiken

kommit från eleverna på det nya gymnasiets tekniska linje.

Gymnasieutredningen föreslog, att den praktik under ferier som bedömdes erforderlig för eleverna på gymnasiets tekniska linje skulle utformas dels som skolpraktik på sommaren efter årskurs 1, dels som miljöpraktik på somrarna efter årskurserna 2 och 3. Förslaget mottogs övervägande positivt, bl. a. av näringslivets organisationer, som uttalade särskilt gillande över den föreslagna skolpraktiken. Utredningens förslag biträdades såväl av regeringen i propositionen om gymnasiereformen som av riksdagen. Beträffande skolpraktikens detaljutformning uttalade jag i propositionen, att detta närmast var ett läroplansproblem.

Skolpraktiken skall om möjligt förläggas till yrkesskola. Skolstyrelserna har frihet att bestämma den närmare förläggningen av praktiken under sommartid. Jag vill också nämna att statlig studiehjälp utgår till eleverna under praktiktiden.

Jag anser alltså att skolpraktiken utgör ett värdefullt och viktigt led i utbildningen på gymnasiets tekniska linje, och elever som väljer denna utbildning bör vara medvetna om detta reguljära led i utbildningsgången. Å andra sidan kan detaljutformningen behöva modifieras allteftersom erfarenheter vinnas. Enligt vad jag inhämtat har berörda myndigheter sin uppmärksamhet fästad på denna fråga.

Vidare anförde:

Herr NORDSTRANDH (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka ecklesiastikministern för svaret på min fråga. Det ger en utförlig beskrivning av vad sommarskolpraktiken innebär men i mindre utsträckning en bedömning och analys av den kritik som från elevhåll har framförts mot densamma — om vilken kritik ecklesiastikministern givetvis inte kan vara okunnig.

Bevekelsegrunden till att jag så här tidigt har tagit upp problemet är att jag anser det väsentligt att starten för det nya gymnasiet blir så gynnsam som möjlig. Eventuella felarrangemang bör rättas till omedelbart, om det går.

Det vanligaste är ju att lärarna riktar kritik mot det nya gymnasiets konstruktion och läroplaner. När det nu framkommer en elevreaktion får vi inte blunda för denna. Enligt min mening är det riktigt att även elevernas synpunkter snabbt beaktas. Detta är bakgrunden till min fråga.

Huvudinnehållet i kritiken, herr ecklesiastikminister, är först och främst att information om denna praktik — såsom eleverna uppfattat det inte bara i Göteborg utan också på andra håll, vilket jag nu har fått belägg för — inte har lämnats i så god tid, att de har varit medvetna om vad som skulle komma. På den punkten måste alltså någonting glappa.

Bortser man från detta medför dock denna praktik vissa ekonomiska konsekvenser för eleverna. De berövas, menar de, i stor utsträckning möjligheten till feriearbete, och studiehjälpen, som nämnts i svaret, ersätter inte inkomstbortfallet.

Vidare anser man att praktiken har sociala konsekvenser. Eleverna kan få stanna kvar i staden på föräldrarnas semester. Sexton- och sjuttonåringar lämnas alltså ensamma i en situation som inte alltid kan vara så socialt lyckad.

Detta problem, herr ecklesiastikminister, har väckt så stort intresse att — efter vad jag har erfarit — tvenne interpellationer i samma materia i dag kommer att framställas. Jag är således bara förstlingen, och vi skall väl inte uttömma ämnet. Jag skulle dock vilja fråga: Skulle ecklesiastikministern kunna tänka sig att i detta läge med den dåliga informationen medverka till att det kan beviljas dispenser, så att eleverna t. ex. kan få ha en frivillig, av-

Svar på fråga ang. den s. k. sommarskolpraktiken

lönad praktik som var och en skaffar sig — s. k. miljöpraktik — för denna gång även efter första årskursen och inte bara efter andra och tredje? Och skulle man dessutom kunna tänka sig en obligatorisk skolpraktik men då eventuellt på terminstid, om det går att ordna lokaler härför? En del elever skulle säkerligen vara tacksamma för att redan nu få en antydning om huruvida ecklesiastikministern med de möjligheter som står till buds vill vara dem behjälplig i denna situation.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN:

Herr talman! Jag vågar inte på rak arm uttala mig i dispensfrågan. Bakgrunden är nämligen den, att i det nya integrerade gymnasiet kommer eleverna på den tekniska linjen att få inte bara gymnasial utbildning utan, om de fortsätter i den fjärde årskursen, även yrkesutbildning. De skall från gymnasiet gå direkt ut på arbetsmarknaden som gymnasieingenjörer med rätt att accepteras som ingenjörer, men då måste de också ha en sådan bakgrund, att näringsliv och andra avnämare accepterar dem som sådana.

Gymnasieutredningen behandlade, som herr Nordstrandh väl känner till, ingående denna fråga. Det har varit ett mycket starkt krav från alla avnämare, framför allt från industrien, att denna praktik måste läggas in under utbildningstiden om man över huvud taget skulle kunna betrakta dem som ingenjörer.

Jag vill understryka, herr talman, att för fackskolans del har vi gått så långt, att vi mellan årskurs 1 och årskurs 2 lagt in inte mindre än nio månaders praktik, alltså egentligen ett helt läsår. Ideligen vid mina ganska många samtal, framför allt med representanter från näringslivet, med ingenjörer, har man efterlyst praktiken. Kan de någon-ting? Kan man verkligen acceptera dem i produktionen? Är det inte nödvändigt

att efter gymnasiegången lägga på ytterligare praktik?

Mot den bakgrunden är det farligt för statsmakterna och här närmast för skolöverstyrelsen att redan vid första missnöjesyttring falla undan. Denna linje är något annorlunda än övriga gymnasielinjer. Det är ingen tillfällighet att det var integrationen mellan det tekniska och det allmänna gymnasiet som var svårast att åstadkomma.

Jag vill alltså inte uttala mig i dag på denna punkt, men med hänsyn till att ytterligare två interpellationer ställts i denna fråga kanske jag kan »ladda upp» och förbereda mig till nästa gång, då den naturligtvis kommer tillbaka.

Herr NORDSTRANDH (h):

Herr talman! Jag förstår situationen fuller väl, herr ecklesiastikminister. Frågan är emellertid ganska intressant ur en allmän synpunkt. Vi skapade det nya gymnasiet för eleverna. Vi skulle alltså få tacksamma elever, som fick den utbildningsgång de ville ha. Nu har vi fått en missnöjesyttring. Jag tror inte att den är enbart tillfällig utan att den är allvarligare än så. Frågan berör eleverna ekonomiskt och socialt. Därför tror jag att problemet måste angripas så, att någon modifiering kan komma till stånd.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN:

Herr talman! Det är alldeles riktigt, herr Nordstrandh, att vi skapade det nya gymnasiet för eleverna — men inte bara för eleverna. Varje skola skall också tjäna samhället. Vi har ingen glädje av gymnasieingenjörer som samhället, näringslivet och övriga avnämare inte betraktar som färdiga produkter. Då har vi misslyckats på den fronten. Här måste det bli en balansgång mellan det ena och det andra.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 6

Svar på fråga ang. skyddsrum i samband med byggande av barnstuga

Ordet lämnades på begäran till

Herr statsrådet LUNDKVIIST, som yttrade:

Herr talman! Fru Torbrink har frågat inrikesministern, om han har uppmärksammat civilförsvarsstyrelsens tolkning av bestämmelserna om skyddsrumskyldighet i samband med byggande av barnstugor och om han vill medverka till att utbyggnaden av barnstugor inte utsätts för förseningar på grund av denna tolkning. Enligt fastställd fördelning av ärendena inom inrikesdepartementet ankommer det på mig att besvara frågorna.

Barnstuga är en sammanfattning av begreppen barndaghem, förskola, lekstuga, barnträdgård o. dyl. Civilförsvarsstyrelsen har i cirkulär till länsstyrelserna förklarat att skyddsrumskyldighet föreligger i fråga om barnstugor. Styrelsen anser nämligen att dessa är att betrakta som anläggningar, vilka inrymmer undervisnings- eller vårdanstalter. Enligt civilförsvarslagen skall skyddsrum anordnas vid sådana anläggningar om de är avsedda att hysa minst 25 personer.

Det ankommer inte på regeringen att överpröva civilförsvarsstyrelsens tolkning. Regeringen har inte heller befogenhet att i förevarande fall medge undantag från skyddsrumskyldigheten. Länsstyrelse äger dock, om anordnande av skyddsrum prövas medföra oskälig kostnad, medge undantag från bestämmelserna.

I anslutning till det anförda vill jag nämna, att jag avser att inom kort inhämta bemyndigande att tillkalla en utredning om vissa tekniskt-ekonomiska skyddsrumfrågor. En viktig fråga som denna utredning får ta ställning till gäller hur skyddsrumskyldigheten skall anpassas till moderna byggmetoder och de källarlösa byggnader som numera är vanliga. Hit hör en stor

del av de mer eller mindre permanenta byggnader som uppförs för skol- och barnstugeändamål.

Vidare anförde

Fru TORBRINK (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Lundkvist för svaret på min fråga. Vi som sitter i riksdagen har ju det privilegiet att vi, när det händer något på hemmaplan, har möjlighet att ställa en fråga direkt till regeringen och få svar omgående.

Jag kan inte påstå att jag är nöjd med svaret, ty det visar bara att civilförsvarsstyrelsen i detta fall varit sig själv nog. Jag är dock glad över den sista passusen, där det ändå sägs att man är beredd att tillkalla en utredning.

Jag frågade om statsrådet uppmärksammat civilförsvarsstyrelsens tolkning av ifrågavarande bestämmelser och har nu fått beskedet att så är fallet. Jag frågade också om statsrådet ville medverka till att utbyggnaden av barnstugor inte utsätts för förseningar på grund av nämnda tolkning. Att det blir förseningar är vi medvetna om, eftersom civilförsvarsstyrelsen kräver att skyddsrum skall inrättas i barnstugorna.

Jag kom i kontakt med detta problem rent praktiskt. I Kalmar låg man i startgroparna för att bygga ett mycket efterlängtat barndaghem, men när man skulle sätta spaden i jorden kom beskedet att skyddsrum måste anordnas. Man sökte dispens från denna skyldighet, och det har man fått. Emellertid gäller väl sådan dispens bara något år; sedan måste man nog ändå bygga skyddsrummet.

Nu hör det till saken att det här uppe i Stockholm finns en central arbetsgrupp som har i uppdrag att försöka åstadkomma fler barninstitutioner. Det sker efter enträgna förfrågningar från arbetsmarknadens parter, från sociala myndigheter och från föräldrar och andra som är intresserade av kollektiv barn tillsyn. Denna arbetsgrupp har i

Svar på fråga ang. skyddsrum i samband med byggande av barnstuga

sin tur hos länsstyrelserna begärt att dessa skulle tillsätta grupper inom respektive län med uppgift att förmå kommunerna att börja bygga sådana efterlängtade barninstitutioner. Så har också skett, och jag har blivit ordförande i en länsgrupp.

Jag har varit ute i bygderna med falskt vittnesbörd. Jag har talat om de väsentligt förhöjda statsbidragen och om den allmänna önskan att förbättra ifrågavarande familjeservice från samhällets sida. Jag har talat om hur man kan få både lån och direkta bidrag, och jag har sagt att det kan gå kvickt, eftersom man kan få bygga utanför den vanliga byggkvoten. Man har fått allt större intresse för denna fråga, åtminstone i vårt län, och vi har många projekt i gång.

Vad jag nu skulle vilja ha svar på är frågan varför det är så dåliga kommunikationer mellan verk, som i denna angelägenhet ändå borde vara underkunniga om varandras existens och om att de också har ett visst gemensamt ansvar. Kunde det inte redan från början ha tagits sådan kontakt mellan civilförsvarsstyrelsen, socialstyrelsen, byggnadsstyrelsen, skolöverstyrelsen och andra berörda myndigheter att det åtminstone varit möjligt att i ärlighetens namn tala om att det enligt den gamla civilförsvarslagen — om man vill tolka den så — föreligger skyldighet att bygga skyddsrum till barnstugorna?

När jag frågade socialstyrelsen vad man där visste om den cirkulärskrivelse från civilförsvarsstyrelsen angående skyldighet att bygga skyddsrum i avslutning till barnstugor, som i mitten av december gick ut till samtliga länsstyrelser i detta land, fick jag klart besked: man visste ingenting. Styrelsen har emellertid begärt att få ett sammanträde med civilförsvarsstyrelsen och andra berörda myndigheter i slutet av denna månad.

Vidare kan jag inte, herr statsråd, med bästa vilja få barnstugorna att pas-

sa in under 24 § 1 mom. 3 punkten i civilförsvarslagen. Här uppförs en liten enplansbyggnad, oftast källarlös, som står där så fint bland husen i ett bostadsområde. Kan man kalla detta en undervisningsanstalt? Nej, det kan jag inte finna. Kan det vara en vårdanstalt? Då får man hårdra begreppet bra mycket. Några timmar på dagen vistas småbarn där, men på en vårdanstalt är man omhändertagen för vård både natt och dag. Alltså kan det inte vara en sådan och inte heller ett hotell eller ett pensionat. Möjligen kan barnstugan vara en sorts dagpensionat, men jag vill hellre placera in den under punkten 5, andra anläggningar. I så fall är det länsstyrelsen som efter eget skön beslutar om man skall vara skyldig att bygga skyddsrum eller inte, vilket kan betyda olika behandling i skilda län.

Det är sådana saker man behöver ha reda på, både i länsgrupperna och i kommunerna. Vi har fått statsmakternas stöd och även rönt ett glädjande intresse hos kommunerna för att få institutioner byggda för barneftersyn till förmån både för familjerna och — inte minst — för arbetsmarknaden. Låt nu inte tolkningen av civilförsvarslagen bli en käpp i hjulet! Det positiva i svaret är att en utredning skall komma till stånd, vilket jag hälsar med tillfredsställelse.

Härefter meddelade herr andre vice talmannen, att herr Werbro begärt ordet; och beslöt kammaren att beträffande denna fråga upphäva den i § 20 mom. 4 kammarens ordningsstadga föreskrivna inskränkningen i yttranderätten.

I enlighet härmed överlämnades ordet till

Herr **WERBRO** (fp), som yttrade:

Herr talman! Statsrådet säger här att det inte sker någon överprövning av civilförsvarsstyrelsens tolkning av bestämmelserna i civilförsvarslagens 24 §. Men det är kanske inte så enkelt att

Svar på fråga ang. skyddsrum i samband med byggande av barnstuga

komma ifrån frågan som statsrådet här gör genom att säga att barnstuga enligt civilförsvarsstyrelsens uppfattning är undervisnings- eller vårdanstalt. I de tekniska beskrivningar som utfärdats av civilförsvarsstyrelsen föreskrives att det vid vårdanstalt skall anordnas dubbelt så många platser i skyddsrum som man har vårdplatser, och är det undervisningsanstalt så är antalet platser med den tolkning som civilförsvarsstyrelsen har gjort 60 procent av det antal barn som omhändertas på barnstuga.

Men, herr statsråd, då kommer vi in på en helt annan fråga, nämligen statsbidragsfrågan. Är det undervisningsanstalt, skall det utgå två tredjedelar i statsbidrag, och då bör skyddsrumfrågan vara en för regeringen mycket viktig sak. Är det vårdanstalt, utgår däremot inte statsbidrag. Tolkningsfrågan ligger just hos länsstyrelserna. Det är de som skall bedöma den. Enligt de tekniska beskrivningarna skall barnstuga bedömas som undervisningsanstalt, som är statsbidragsberättigad, men enligt den bestämmelse som i detta fall har utfärdats är det vårdanstalt.

Jag anser det är av mycket stor vikt att regeringen fingranskar sådana bestämmelser som kan få ekonomiska konsekvenser, inte minst då det saknas statsbidragspengar till skyddsrum.

Vidare anförde:

Herr statsrådet LUNDKVIST:

Herr talman! Det är kanske litet fel när fru Torbrink säger att civilförsvarsstyrelsen i detta sammanhang är sig själv nog — styrelsen kan ju inte gärna ha någon skuld till den konstitutionella ordning som vi här tillämpar och som dock innebär att överprövningen görs av regeringsrätten. Detta är en lagprövningsfråga som får avgöras i vanlig ordning på grund av besvär som möjligen kan komma att anföras därest man tycker att civilförsvarsstyrelsens tolkning inte rimmar med vad man anser vara riktigt.

Emellertid har jag ju i mitt svar antytt att vi i annat sammanhang får titta närmare på dessa frågor. När jag ser till de praktiska konsekvenserna så som fru Torbrink nu har skildrat dem, måste jag nog för min del säga att civilförsvarsstyrelsen vid våra underhandskontakter förklarar att det inte kommer att möta något hinder att separat lösa barnstugornas skyddsrumfrågor. Därmed bör det bli möjligt att undvika den fördröjning i byggandet som fru Torbrink tydligen ser som en olägenhet och som synes vara hennes huvudargument i sammanhanget. Det kan då bli antingen en friliggande anläggning eller ett skyddsrum i någon näraliggande byggnad.

Sedan får vi väl ta upp en principdiskussion av frågan huruvida det är riktigt att ha skyddsrumsanordningar för anläggningar av detta slag. Det finns en rad anläggningar av liknande karaktär, och man kan nog förutsätta att utrymning där kommer att ske i händelse av krigsfara. Men man har ändå ansett det riktigt att ordna skyddsrum, eftersom man vill i någon mån vara förberedd i händelse av överraskningar. Den frågan ligger dock som sagt på ett mera principiellt plan.

Avslutningsvis vill jag uttala den förhoppningen, att man i umgänget myndigheterna emellan skall kunna finna rimliga lösningar i denna fråga. Jag tror också att det skall vara möjligt att nå både praktiska och ekonomiskt fördelaktiga lösningar om man söker finna sådana. Det gläder mig att man i Kalmar-fallet som fru Torbrink åberopade erfarenhet av uppenbarligen nu har kommit fram till en lösning som, såvitt jag förstår, kan anses vara tillfredsställande.

Fru TORBRINK (s):

Herr talman! Nu skall jag passa på att tacka ordentligt för svaret! Jag ber också civilförsvarsstyrelsen om överseende för att jag sade att den var sig

Svar på fråga ang. verkningarna av beslutad nedläggning av sulfittfabrik i Essvik

själv nog — jag använde inte det uttrycket i något förringande syfte. När inte ens regeringen kunnat säga till om saken har jag emellertid ansett att någonting ditåt kunde tänkas, fastän mitt ordval blev dåligt.

För att återgå till barnstugorna vill jag fråga: Varför skall man försöka göra byggandet både dyrare och besvärligare? Ty så blir det; och det blir även tidsödande. När kommunen skall bygga barnstugan och dessutom måste försöka ordna ett särskilt skyddsrum någonstans förstår man att det måste bli dyrbart och att det tar lång tid innan anläggningen är klar. Men faktum kvarstår: om det skulle gå så illa att vi får ett skärpt beredskapsläge, är just småbarnen de allra första som evakueras. Jag vågar hävda att barnstugorna inte kommer att fungera ens den dag då vi eventuellt får ett mycket lätt beredskapsläge. Det är därför som jag, och kanske flera med mig, anser att man inte borde tolka lagen så restriktivt som civilförsvarsstyrelsen har gjort.

Slutsatsen av de omständigheter jag har nämnt blir alltså att kostnaderna och tidsutdräkten vid byggandet av barnstugor ökas. Det är desto mera onödigt som barnstugorna icke kommer att fungera i ett beredskapsläge.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 7

Svar på fråga ang. verkningarna av beslutad nedläggning av sulfittfabrik i Essvik

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet **JOHANSSON**, som yttrade:

Herr talman! Herr Andersson i Essvik har frågat mig, om jag avser att vidta några åtgärder för att lindra verkningarna för de arbetare och tjänstemän som kommer att friställas vid nedläggning av Svenska celluloosaaktiebolagets sulfittfabrik i Essvik.

Den 25 januari varslade SCA om att driften vid Essviks sulfittfabrik i Njurunda beräknas upphöra den 27 maj i år. Företaget sysselsätter för närvarande 285 anställda varav 15 tjänstemän. En avvecklingskommitté kommer att bildas under de närmaste dagarna.

Njurunda kommun ingår i ett arbetsmarknadsområde med ca 100 000 invånare med Sundsvall som centralort. Sundsvallsområdet har under senare år kännetecknats av ett expansivt näringsliv med god tillgång på arbetstillfällen. Kommunikationerna mellan Njurunda och angränsande orter är goda, vilket gör det möjligt för de permitterade att ta anställning vid annat företag inom sundsvallsområdet.

Cirka 70 av de permitterade kommer att flyttas över till andra fabriker inom SCA-koncernen — de flesta till Svartviks sulfittfabrik i Njurunda. Ett 30-tal äldre personer kommer att erbjudas pensionering från bolaget. Arbetsförmedlingen i Sundsvall har vidare aviserat att drygt 300 man behöver rekryteras under vår- och sommarmånaderna. Länsarbetsnämnden bedömer därför möjligheterna att få nya anställningar inom området såsom goda.

En industrinedläggning är givetvis besvärlig för alla dem som berörs härav. Det är därför en angelägen uppgift för statliga och kommunala organ att lämna det bistånd som behövs för att underlätta nödvändiga omplaceringar. I första hand är det en arbetsförmedlingens uppgift att vidta alla de åtgärder som är erforderliga. Jag förväntar mig att speciell uppmärksamhet därvid ägnas åt den äldre arbetskraftens problem.

Vidare anförde:

Herr **ANDERSSON** i Essvik (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka inrikesministern för svaret.

För att undvika alla missförstånd vill jag börja med att säga, att jag är helt införstådd med att företagen måste ra-

Svar på fråga ang. verkningarna av beslutad nedläggning av sulfittfabrik i Essvik

tionalisera och koncentrera verksamheten till större enheter, om de skall kunna leva vidare.

Tragiken i fallet Essviks sulfittfabrik är inte först och främst att Essvik är min egen hembygd utan att fabriken där var den första massafabrik som införde kontinuerlig drift. Detta fick också stor publicitet i hela landet. Tack vare en klok personalpolitik av den dåvarande ledningen för företaget gick arbetarna med på att införa sådan drift, och detta var väl en av grundorsakerna till att företaget kunde leva vidare och utvecklas. Nu har man ju svårt att tänka sig en cellulosafabrik som producerar 300 000—400 000 ton utan kontinuerlig drift. Men arbetarna i Essvik var nog inte vid den tidpunkten medvetna om att de samtidigt slog den första spiken i fabriken egen likkista.

Av inrikesministerns svar framgår att han tror att detta problem skall kunna lösas på traditionellt sätt. Jag finner av svaret att man räknat med att Svenska cellulosabolaget skall kunna ta hand om ett 70-tal arbetare, de flesta vid Svartvik. Detta överraskar mig, ty vid ett sammanträde som vi haft med ledningen för SCA framgick det klart att man inte räknade med att fabriken i Svartvik skulle kunna ta emot någon ytterligare arbetskraft. Detta förstår jag också, eftersom det där pågår en kraftig rationalisering. De ändrade virkesförhållandena gör tvärtom att man räknar med att rationalisera bort 38 å 40 man från fabriken.

Jag tror att problemet för Essvik kommer att kvarstå till dess att åtgärder vidtages för att hjälpa dem som nu är illa utsatta. Givetvis drabbar svårigheterna även kommunen, men där föreligger ingen fara för katastrof och inte heller för ett nytt 1930-tal. Det kommunala problemet är att företaget avser att ha kvar hela industrimarken intakt för kommande behov. Det är en sträcka på 3 kilometer, belägen kring Ljungans utlopp där det finns djuphamn, som vi

tycker skulle vara lämplig för annan industri. Bolaget har dock förklarat att det är villigt medverka till att annan mark ställes till förfogande i omedelbar närhet av Essvik.

Tillåt mig slutligen säga, herr talman, att för arbetare, förmän och tjänstemän blir slaget hårdast, trots att de har anat Essviks öde. Av de 278 som berörs kommer 30 över 64 år att pensioneras. Pensionsbeloppet är ännu ej känt, men man måste utgå från att 64-åringarna tvingas söka sig annat arbete för att skapa bättre existensmöjligheter. Vari det arbetet skall bestå är det många som frågar sig.

130 av de friställda är i åldern 45—63 år, och även för dem uppstår mycket stora svårigheter. Också för de övriga blir det besvärligheter men inte i samma utsträckning som för de äldre. Vi hoppas att något hundratal skall kunna placeras vid Svenska aluminiumkompaniet, som har sina anläggningar vid gränsen till Njurunda. Det är, såvitt jag vet, den enda arbetsplats som ligger någorlunda nära Essvik och som skulle kunna suga upp viss del av arbetskraften.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet **JOHANSSON:**

Herr talman! Jag har självfallet full förståelse för de synpunkter herr Andersson i Essvik framförde i sin kommentar. Herr Andersson lade in en viss känslobetoning i sitt anförande — han kommer från trakten, han har kanske just arbetat i den industri som nu läggs ned. Men jag uppskattar också den sakliga bedömning han gjorde. Vad vi nu tvingas till är nämligen att möta en utveckling som innebär att företag kommer att läggas ned. Det gäller att investera, att rationalisera, att effektivisera för att vi skall kunna överleva och för att vi skall få en tillräcklig konkurrenskraft hos de företag som kommer att finnas kvar.

Beträffande sysselsättningsmöjlighe-

Svar på fråga ang. verkningarna av beslutad nedläggning av sulfittfabrik i Essvik

terna har jag framför mig en redogörelse från arbetsmarknadsstyrelsen, vari redovisas att cirka 70 av de permitterade kommer att flyttas över till andra fabriker inom SCA-koncernen — de flesta till Svartviks sulfittfabrik i Njurunda. Jag kan inte gå in i diskussion med herr Andersson huruvida antalet är det riktiga, men jag har litat till den uppgift som föreligger.

Låt mig emellertid, herr talman, också göra en kortfattad kommentar.

Vi möter nu dagligen nyhetsorganens besked om företagsnedläggningar och om driftsinskränkningar. För de flesta av oss framstår väl dessa besked som det avgörande — det som vi lägger märke till, det som vi tänker på. Den omfattande verksamhet i fråga om nyorganisation och nyindustrialisering som pågår i vårt land möter vi inte på samma sätt.

De siffror rörande rekryteringsbehovet under vår- och sommarmånaderna som jag redovisat i interpellationssvaret — det gäller drygt 300 man — avser företag i expansion, delvis påverkade i sin utbyggnad av lokaliseringsbiståndet. Svenska aluminiumkompaniet anger ett behov av över 200 man, Stockholms superfosfat fabriks AB ett behov av cirka 75 man. Jag tror det kan vara värdefullt att lämna dessa besked också — de visar på industrier i expansion och tillväxt. Och sådana finns inte bara i denna region utan över hela vårt land.

Dessutom vill jag tillfoga att jag under dagen haft samtal med generaldirektören i arbetsmarknadsstyrelsen. Jag har efterhört i vilken omfattning det till arbetsmarknadsverket inrapporterats varsel om ytterligare industrinedläggningar och har fått uppgiften att det för dagen inte finns några besked om nedläggningar som berör över 100 anställda. Jag tror att det är värdefullt att också kunna ge detta besked för att vi inte bara skall stirra oss blinda på de uppgifter om nedläggningar som nu

lämnas. Det finns också ett annat inslag i bilden, som vi hoppas efter hand skall ge ett ljusare intryck.

Därmed underskattar jag inte på något sätt de besvärigheter i vilka de människor råkar som får besked om nedläggningar. Jag har i mitt svar velat ge uttryck för uppfattningen att de skall ha all hjälp som från samhällets sida kan lämnas för att lindra omställningssvårigheterna.

Herr ANDERSSON i Essvik (s):

Herr talman! Jag är glad om inrikesministerns optimism i detta avseende visar sig vara berättigad. Jag tror att arbetarna och tjänstemännen i Essvik om möjligt skulle vara ännu gladare om så skulle vara fallet. Men jag är inte lika optimistisk, och jag hoppas alltså att jag åtminstone på den punkten får fel.

Problematiken kring fabriken i Essvik är något av ett koncentrat av den norrländska industrilokaliseringen. I Essvik finns 200 egnahemsvillor och omkring 75 hyreslägenheter, alla med vatten och avlopp, byggda delvis med statliga och kommunala bidrag. Det är industrier som efter den 27 maj kommer att saknas. Måste inte alla dessa faktorer komma med i bilden vid en nationalekonomisk och driftekonomisk bedömning av denna problematik?

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Jag skulle egentligen bara vilja ställa ytterligare en enkel fråga. Vad är alternativet? Är alternativet att vi söker påverka företaget att fortsätta att driva en verksamhet som företaget självt bedömer vara omöjlig? Jag tror att herr Andersson i Essvik och jag är överens på den punkten. Därmed är det klart. Det är industrien som har tagit ställning till frågan om det är möjligt, rationellt och företagsekonomiskt rimligt att fortsätta verksamheten, och den säger nej. Samhället har därefter

Svar på fråga ang. ersättningen från försäkringskassa för sjukgymnastbehandling
— Svar på fråga ang. rabatt på statens järnvägar för förtidspensionärer

att ta konsekvenserna. Jag tror att man skall ha rollfördelningen klar för sig. Vi kommer visserligen in i efterhand. Vi skulle önska att vi hade fått beskedet tidigare, men vi kan i detta fall inte göra annat än att säga att det är vår skyldighet att solidariskt bistå dem som råkar in i omställningssvårigheter, att hjälpas åt att klara dessa svårigheter på ett så hyggligt sätt som möjligt.

Herr ANDERSSON i Essvik (s):

Herr talman! Jag är helt överens med inrikesministern om att man inte kan tänka sig en mängd industrier i Essvik. Det finns ju bara plats för större industrier om det hela skall kunna fungera.

Min fråga avsåg ju att man skulle söka mildra biverkningarna av denna nedläggning. Alla åtgärder som vidtas i form av kommunalt pyssel, byggnadsarbeten m. m. blir bara av tillfällig art. Om en effektiv hjälp åt de anställda skall kunna ges, ser jag ingen annan utväg än att man får försöka att på något sätt få fram en annan industrianläggning. Men jag förstår också att inrikesministern inte omedelbart kan ge något sådant löfte.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 8

Svar på fråga ang. ersättningen från försäkringskassa för sjukgymnastbehandling

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ASPLING, som yttrade:

Herr talman! Fröken Anderson i Lerum har frågat om det i samband med pågående revision av läkarvårdstaxan planeras en höjning av ersättningen från försäkringskassa för sjukgymnastbehandling.

Till frågan om taxan för sjukgymnas-

tisk behandling m. m. kommer regeringens att ta ställning när förslaget om läkarvårdstaxan föreligger.

Vidare anförde

Fröken ANDERSON i Lerum (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet och chefen för socialdepartementet för svaret på min enkla fråga.

Många människor berörs av den detalj inom vårt försäkringsväsen som det här är fråga om, inte minst åtskilliga av dem som blir skadade i trafikolyckor och kanske i årtal framåt får anlita sjukgymnast för vissa behandlingar.

Jag hade hoppats på det beskedet att man skulle göra översynen i samband med att man överser läkarvårdstaxan, men så sker tydligen inte. Jag noterar i alla fall med tillfredsställelse att frågan om ersättningar kommer att bli föremål för granskning. Det är angeläget, anser jag, att så sker utan alltför långt dröjsmål. Jag ber att få uttrycka den förhoppningen att man skall nå en snar och även god lösning av denna fråga.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 9

Svar på fråga ang. rabatt på statens järnvägar för förtidspensionärer

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet PALME, som yttrade:

Herr talman! Herr Jansson har frågat mig om jag överväger något initiativ i syfte att med SJ överenskomma om lämplig form för ett utsträckande av det s. k. 67-kortet till att även gälla förtidspensionärer.

Enligt de av 1963 års riksdag antag-

Svar på fråga ang. rabatt på statens järnvägar för förtidspensionärer

na riktlinjerna för trafikpolitiken har SJ att besluta om rabatter. En översyn av hela taxeyesystemet för järnvägsresor och bussresor omfattande alla biljetterformer och rabatter pågår inom SJ och beräknas bli färdig hösten 1967.

Vidare anförde:

Herr JANSSON (k):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret, men jag måste beklaga att han inte förutskickat något initiativ utan skjuter frågan på framtiden.

Dessa pensionärer är med undantag för åldern helt jämförbara med andra pensionärer. Samma motiv som gällt för att ge de sistnämnda litet rimligare kostnader för resor kan återopas också beträffande förtidspensionärerna. De har samma behov att till måttligt pris kunna nå sina anhöriga. Om det finns en grupp av pensionärer som befinner sig i nästan exakt samma situation som de som nu får 67-kortet, kan jag inte komma ifrån att det närmast är ett förbiseende från SJ att den inte togs med från början.

Jag har inte svävat i tvivelsmål om att SJ enligt de riktlinjer som riksdagen antagit har att besluta i dessa frågor, men om detta snarast är att betrakta som ett förbiseende skulle man enligt min uppfattning inte behöva invänta den översyn som blir färdig i höst. Om statsrådet delade min mening, kanske han även skullt kunna finna en lämplig form för en lösning av problemet före hösten.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet PALME:

Herr talman! Det kan i och för sig inte vara fråga om förbiseenden, eftersom denna fråga så ofta har diskuterats i riksdagen. Riksdagen har emellertid ansett att statens järnvägars självständighet bör värnas. SJ bör få bestämma vilka rabatter som skall ut-

gå. Detta är helt i överensstämmelse med den trafikpolitik som riksdagen enhälligt har antagit.

En rad olika frågor om rabatter har varit föremål för stort intresse i den allmänna debatten: rabatter åt förtidspensionärer, tidpunkten för när rabatter skall utgå, bussrabatter etc. SJ har meddelat att man gör en total översyn av hela rabattsystemet, varvid naturligtvis även den fråga som herr Jansson nu har tagit upp kommer in i bilden. Jag finner ingen anledning att göra ett inlägg i det arbete som SJ nu bedriver, framför allt som detta inlägg enligt min mening skulle stå i strid med de principer för trafikpolitiken som riksdagen har antagit.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 10

Justerades protokollen för den 24 och den 25 nästlidne januari.

§ 11

Föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till lagutskott propositionen nr 23, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 32 § förordningen den 14 december 1956 (nr 629) om erkända arbetslöshetskassor; och

till bevillningsutskottet propositionen nr 24, angående ökning av statens andel i lotterimedel.

§ 12

Föredrogs var för sig följande, vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda men då bordlagda interpellationsframställningar, nämligen av:

herr *Vigelsbo*, till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena angående administrationskostnaderna för hjälpen till u-länderna, och

Interpellation ang. verkningarna för företagare inom saneringsfastigheter av den föreslagna investeringsavgiften för vissa byggnadsarbeten

herr *Petersson*, till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet angående avsättningsmöjligheterna för lapplandsmalmen, m. m.

Kammaren biföll dessa framställningar.

§ 13

Interpellation ang. verkningarna för företagare inom saneringsfastigheter av den föreslagna investeringsavgiften för vissa byggnadsarbeten

Ordet lämnades på begäran till

Herr ANDERSSON i Örebro (fp), som yttrade:

Herr talman! I Kungl. Maj:ts proposition nr 10 föreslår finansministern att vid sidan av nu tillämpad prövning av igångsättningstillstånd en särskild investeringsavgift, motsvarande 25 % på byggnadskostnaden, skall uttagas för vissa byggnadsarbeten. Investeringsavgift skall enligt propositionen i huvudsak erläggas för den byggnadsverksamhet, vilken enligt byggnadsregleringen är oprioriterad och underkastad prövning vad gäller igångsättningstillstånd. Undantagna från investeringsavgift föreslås dock vissa med tillståndstvång belagda byggnader, främst sjukhus och ålderdomshem. I propositionen föreslår finansministern att systemet med selektiv investeringsavgift skall gälla under tiden den 1 mars 1967—30 september 1968.

Det i propositionen förordade systemet med en 25-procentig selektiv investeringsavgift kan befaras få oskäliga verkningar bl. a. för den kategori företagare, som hyr butikslokaler i saneringsfärdiga centrumfastigheter, i de fall fastighetsägaren erhållit igångsättningstillstånd för nybyggnad med början fr. o. m. första kvartalet 1967. Efter godkänd uppsägning av sina hyreskontrakt har dessa företagare flyttat eller

står i begrepp att flytta till tillfälliga evakueringslokaler.

Som regel har man varit tvungen att acceptera mindre lokaler med betydligt sämre affärsläge för att rörelsen ej skall behöva nedläggas under byggnadstiden. Detta har fått till naturlig följd en krympning av verksamheten och realisering av varulagret. Dessa företagare har nu planerat för sin rörelse i tillfälliga lokaler med 18—20 månaders kontrakt för att sedan återinflytta i den nya fastigheten.

Företagarna har verkställt en kostsam och arbetskrävande planering för sin rörelses evakuering, helt förlitande sig på länsarbetsnämndens igångsättningstillstånd för byggherren. Nu kullkastas planen på återinflyttning i nya lokaler genom den föreslagna utformningen av den 25-procentiga investeringsavgiften. Denna skall nämligen gälla för redan planerade byggen, som erhållit länsarbetsnämndens igångsättningstillstånd.

Även om alla förberedelser med planeringen är klara för ett igångsättande av byggnationen riskerar man, som finansministern förutsätter i propositionen, att ingen byggherre kommer att vara villig betala en investeringsavgift som motsvarar en fjärdedel av byggkostnaden.

Eftersom de olika rörelsernas art gör att de är beroende av ett centralt läge för att vara lönsamma, kommer företagarna knappast att under en så lång tid som investeringsavgiften skall gälla ha ekonomiska möjligheter att bedriva sin verksamhet i tillfälliga evakueringslokaler. I vissa fall torde rent av en ekonomisk katastrof för vederbörande bli oundviklig.

Det synes rimligt att byggprojekt som det ovan anförda befrias från den föreslagna 25-procentiga investeringskatten.

Med stöd av det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till stats-

Interpellation ang. åtgärder mot arbetslösheten — Interpellation ang. praktiken för elever vid gymnasiets tekniska linje

rådet och chefen för finansdepartementet få ställa följande frågor:

1. Har herr statsrådet uppmärksammat den orättvisa som kan uppkomma för företagare i vissa saneringsfastigheter genom den föreslagna utformningen av den 25-procentiga investeringsavgiften?

2. Vilka åtgärder planerar herr statsrådet — för den händelse riksdagen bifaller propositionen om investeringsavgiften — i syfte att undanröja denna orättvisa?

Denna anhållan bordlades.

§ 14

Interpellation ang. åtgärder mot arbetslösheten

Ordet lämnades på begäran till

Herr HERMANSSON (k), som yttrade:

Herr talman! Sysselsättningsläget har undergått en påtaglig försämring. Praktiskt taget varje dag ges meddelanden om nedläggning av företag eller anmärkningsvärda reduceringar av arbetsstyrkan. Enligt en för några dagar sedan publicerad sammanställning för landet som helhet uppgick arbetslöshetssiffran till 48 600 och ligger nu troligen högre. Nedläggningarna av företag respektive reduceringarna är inte begränsade till viss industri, exempelvis den sedan en längre tid hårt ansatta textil- och skoindustrien. De berör uppenbarligen flertalet industrigrenar. Oaktat den svåra bostadsbristen går för närvarande cirka 20 000 byggnadsarbetare arbetslösa.

Arbetslösheten har redan nu kommit att anta en sådan omfattning, att situationen måste bedömas som allvarlig. Bland löntagarna kan märkas en tilltagande oro för arbetet och framtiden. En rad frågor inställer sig: Iakttagert företagen en i betraktande av det rådande sysselsättningsläget tillbörlig tid

för att till kommuner och arbetsmarknadsmyndigheter varsla om driftsnedläggning eller stark reducering av arbetsstyrkan? Förekommer någon prövning av den driftsekonomiska situationen i kontakt med arbetsmarknadsmyndigheterna, som kan ge svar på frågan huruvida nedläggningar och avskedanden måste betraktas som ofrånkomliga? Den senare frågan är berättigad med hänsyn till konsekvenserna för samhället och löntagarna av företagsnedläggningarna och avskedandena. Vidare inställer sig frågan huruvida regeringen har ett sådant grepp över situationen, att en samlad plan över åtgärder i syfte att minska arbetslösheten kunnat utarbetas. En annan fråga är huruvida de hittills förutsedda medlen för olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder motsvarar de på sistone ökade behoven.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammaren tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få rikta följande frågor:

1. Vill statsrådet redovisa en samlad plan över åtgärder i syfte att förebygga en ytterligare tillväxt av arbetslösheten och minska densamma?

2. Bedömer statsrådet föreliggande och begärda medel för olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder tillräckliga med hänsyn till arbetslöshetens tillväxt, däri inbegripet arbetslösheten bland kvinnorna?

Denna anhållan bordlades.

§ 15

Interpellation ang. praktiken för elever vid gymnasiets tekniska linje

Ordet lämnades på begäran till

Herr NORDGREN (h), som yttrade:

Herr talman! Elever i det nya gymnasiets tekniska linje är enligt skolstadgan (11 kap. §§ 9 och 23) samt anvisningar från skolöverstyrelsen skyldiga

Interpellation ang. praktiken för elever vid gymnasiets tekniska linje

att delta i praktisk utbildning i skolverkstad. Denna utbildning omfattar fyra veckor och är förlagd till sommarlovet, d. v. s. efter ordinarie skolavslutning.

I en del gymnasier, bl. a. i Göteborg, Malmö och Söderhamn, har eleverna först nu erhållit meddelande om denna förlängning av läsåret. Detta betyder att eleverna blir lediga någon eller några veckor i juni för att sedan fortsätta skolgången ytterligare fyra veckor under sommaren. Många elever har av ekonomiska skäl funnit det nödvändigt att söka anställningar under sommaren i form av semestervikariat. Därigenom skaffar de sig både praktik från det område vederbörande är intresserad av samt inkomster för de fortsatta studierna. För elever i den tekniska linjen ställer sig, som bekant, skolgången tämligen dyrbar. Dessa elever ser sig nu nödsakade att lämna återbud till redan träffade överenskommelser om anställningar under sommaren. Det finns även exempel på elever, som under sommaren beretts tillfälle till studier utomlands men som nu, enligt skolmyndighetens besked, måste lämna återbud härtill. För andra elever kommer de extra skolveckorna att splittra familjernas gemensamma semester. Helt naturligt är eleverna i berörda klasser upprörda över detta.

Enligt min uppfattning borde eleverna vid linjevalet klart upplysas om det förlängda skolåret. Vidare synes det mig att den miljöpraktik som kan erhållas i näringslivet inom eller utom landet borde anses likvärdig med den som erbjödes i en skolverkstad.

I de preliminära anvisningar som utfärdats av skolöverstyrelsen heter det bl. a.: »För att utbytet av miljöpraktiken skall bli det bästa möjliga skall praktikanterna sysselsättas med utbildningsmässigt meningsfyllda manuella arbetsuppgifter under verkliga förhållanden i näringslivet.»

Längre fram i skolöverstyrelsens för-

slag heter det: »Utlandspraktik, om sådan kan ordnas, bör förläggas till den sista praktiksommaren.» Om elever lyckats ordna »meningsfyllda manuella arbetsuppgifter under verkliga förhållanden i näringslivet» eller utlandspraktik redan under den första praktiksommaren bör de enligt min mening beredas tillfälle att utnyttja dessa möjligheter även i år, detta så mycket mer som informationen synes ha varit bristfällig.

I den skrivelse från skolöverstyrelsen, som den 16 juni 1966 utgick »till rektorerna vid nuvarande allmänna och tekniska gymnasiet» heter det bl. a.: »Härmed översändes *preliminära* anvisningar för praktik vid teknisk linje i gymnasiet», och vidare säger man i samma skrivelse: »Överläggningar angående miljöpraktikens utformning pågår fortfarande med representanter för näringslivet. När dessa slutförts kommer definitiva anvisningar att utfärdas.» Det meddelas också att »skolöverstyrelsen avser att under hösten utfärda provisoriska anvisningar angående praktik för elever vid fackskolans tekniska linje». Av en särskild arbetsgrupp inom skolöverstyrelsen utarbetas förslag till definitiva anvisningar. Dessa är enligt uppgift för närvarande på remiss och väntas bli fastställda av Kungl. Maj:t under april månad.

Skolöverstyrelsens skrivelser och upplysningar tyder på att klara anvisningar inte förelåg när eleverna hade att ta ställning till den linje de skulle välja.

Det är naturligtvis rimligt att inte allt är definitivt färdigt när man snabbt skall genomföra en ny skolform. Enligt min uppfattning skall eleverna emellertid icke, vare sig ekonomiskt eller på annat sätt, få bli lidande på att anvisningar ej hunnit utfärdas i samma takt som skolreformen genomföres. Detta synes emellertid bli fallet i varje fall för de nuvarande eleverna.

Med stöd av vad jag här anfört hemställer jag om kammarens tillstånd att

Interpellation ang. kriminalitet hos personer med abnormt sexuellt beteendemönster

till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få ställa följande frågor:

1. Anser herr statsrådet att det är tillfredsställande att halva läsåret förflutit innan skolmyndigheterna meddelar eleverna vad respektive linje innebär?

2. Anser herr statsrådet att den miljöpraktik, som kan erhållas ute i näringslivet, är lika värdefull som den, som kan erbjudas i en skolverkstad?

3. Är statsrådet villig att medverka till att de elever, som icke upplysts om de förpliktelser valet av vederbörande linje innebär, beredes möjlighet till dispens från den extra skolplikten under sommaren?

Denna anhållan bordlades.

§ 16

Interpellation ang. kriminalitet hos personer med abnormt sexuellt beteendemönster

Ordet lämnades på begäran till

Herr BÖRJESSON i Falköping (cp), som yttrade:

Herr talman! I pressen får man allt oftare ta del av redogörelser för upprörande kriminalfall, där människor med från det normala avvikande sexuella beteendemönster varit inblandade. Ofta har det hänt att t. ex. polisen haft kännedom om dessa personer, men den kriminalitet de gjort sig skyldiga till har varit svårt att komma åt. Enskilda människor har gjort anmälningar; därvid har det emellertid ofta stannat, och vederbörande har inte blivit omhändertagen förrän han gjort sig skyldig till mer grova brott. Dessa människor blir då behandlade som vanliga kriminella, tydligen på grund av att möjligheter saknas till andra former av omhändertagande när det gäller denna kategori asociala personer.

Emellertid synes det finnas ett stort antal personer som på grund av sina

avvikelser uppför sig på ett ytterst stötande sätt. Inte sällan riktar sig deras aktivitet mot minderåriga barn. Det finns som bekant exempel på att grova våldsbrott begåtts just mot barn innan personerna i fråga blivit omhändertagna. Inte sällan har det varit fråga om människor mot vilka anmälningar förelegat, utan att dessa lett till några åtgärder från myndigheterna sida.

Ett uppmärksammat fall, där en åldring varit inblandad, har nyligen avslöjats i Skara. Han var enligt tidningsuppgifter sedan åtskilliga år känd hos ordningsmakten för asociala tendenser, och vad han nu dömts för är omfattande pornografisk fotografering i sin lägenhet, där en minderårig flicka samt ett par mentalsjuka kvinnor tjänstgjort som objekt. Jag ifrågasätter om inte samhället borde ha ingripit tidigare. Självfallet kan det här, trots att mannen är i 80-årsåldern, inte blir fråga om intagning på ålderdomshem efter avtjänat fängelsestraff. En människa med abnorma anlag av detta slag är i uppenbart behov av speciell vård. Fängelsestraff torde också vara olämpligt.

Det finns s. k. arbetshem, till vilka störande vårdtagare kan överflyttas från ålderdomshem. Emellertid torde vid dessa hem inte lämnas den vård som människor med utpräglad sexuell abnormitet är i behov av. Enligt min uppfattning borde det för detta klientel, oavsett ålder, finnas speciella hem. Framför allt bör ju allmänheten skyddas från dessa sjuka människor, men samtidigt bör man se till att de får den vård de behöver för att om möjligt kunna återanpassas till normalt liv.

Med hänsyn till att det tydligen finns — det gäller framför allt större städer där anonymiteten är lättare att bevara — ett stort antal personer med sexuellt avvikande beteendemönster, som i regel leder till kriminella handlingar, anser jag det vara angeläget att möjligheterna prövas att inrätta särskilda hem,

Interpellation ang. praktiken för elever vid gymnasiets tekniska linje

vid vilka också nödvändig vård lämnas dessa personer. Det måste anses vara synnerligen angeläget att så fort som möjligt dels få dessa människor under lämplig behandling, dels förebygga de grova kriminella handlingar som abnormitet av här nämnt slag kan leda till. Av särskild vikt är att minderåriga barn skyddas från dessa asociala personer.

Aberopande var jag nu anfört hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få ställa följande frågor:

Har herr statsrådet uppmärksammat den relativt stora utbredningen av kriminalitet hos personer med abnorma sexuella beteendemönster?

Om så är fallet, vill statsrådet medverka till att större uppmärksamhet än hittills ägnas åt frågan om att omhändertaga dessa personer i för ändamålet speciellt inrättade hem, där de kan få lämplig vård och tillsyn?

Denna anhållan bordlades.

§ 17

Interpellation ang. praktiken för elever vid gymnasiets tekniska linje

Ordet lämnades på begäran till

Herr WERBRO (fp), som yttrade:

Herr talman! Enligt skolöverstyrelsens preliminära anvisningar för praktik vid teknisk linje i gymnasiet, vilka anvisningar tillämpas för första gången under innevarande läsår, skall denna praktik delas upp i skolpraktik och miljöpraktik. Skolpraktiken kan anordnas som deltidskurs vid yrkesskola efter medgivande i vanlig ordning. Skolpraktiken anordnas under cirka 2 veckor i årskurs 1 samt under cirka 4 veckor sommaren efter årskurs 1. Även i årskurs 2 skall skolpraktik omfattande 2 veckor förekomma. Totalt utgör skolpraktiken således 8 veckor.

Miljöpraktiken skall äga rum i sam-

arbete med näringslivet och omfatta minst 6 veckor under sommaren efter årskurs 2 samt lika lång tid under sommaren efter årskurs 3. Tillsammans omfattar således skol- och miljöpraktiken totalt 20 veckor.

Skolpraktiken skall äga rum under skolans direkta ledning och under skolmässiga former. Praktikanten är under skolpraktiktiden elev vid gymnasiet även om denna del av utbildningen är förlagd till yrkesskola eller liknande skola. Också miljöpraktiken utgör ett obligatoriskt led i utbildningen. Även denna praktikdel skall utnyttjas för studiearbetet.

Syftet med praktiken är vällovligt: den avser att ge stöd åt de teoretiska studierna, främst i de tekniska tillämpningsämnena. Eleverna skall lära sig vissa grundläggande moment i yrkesarbete, arbetsoperationer, operationsföljder m. m. Praktisk materialkännedom och kännedom om den industriella verksamhetens organisation ingår också som moment i utbildningen. Skolpraktiken skall ge praktisk undervisning och miljöpraktiken verksamhet i näringslivet.

Skolpraktiken kan delas upp i *verkstadsmekaniskt yrkesarbete* som bänkarbete, mätning, borring, svarvning, fräsning, svetsning m. m., *byggnadstekniskt yrkesarbete* samt *el- och teletekniskt yrkesarbete*. Skolpraktiken bör om möjligt omfatta samtliga dessa tre områden. Om bygg- eller elpraktik inte kan ordnas kan verkstadsmekaniskt yrkesarbete komma att utgöra hela skolpraktiken.

Den praktik det här är fråga om har utsatts för viss kritik från bl. a. elevhåll. Ett flertal av de elever som går på gymnasiernas tekniska linjer har redan före inträdet i gymnasiet fullgjort en stor del av den praktik det är fråga om. Deras tidigare erhållna praktik bör därför få tillgodoräknas dem. Dessa elever bör således befrias från den obligatoriska praktiken i den utsträckning de

Interpellation ang. praktiken för elever vid gymnasiets tekniska linje

tidigare genomgått likartad praktik. Då en stor del av skolpraktiken samt hela miljöpraktiken dessutom är förlagd till sommartid, då eleverna normalt har ferier, kan man diskutera om inte arbetsbelastningen blir relativt stor för eleverna på de tekniska linjerna i förhållande till gymnasiets övriga linjer. Ett flertal av eleverna vid gymnasiets tekniska linjer är familjeförsörjare, vilket också bör tas med vid bedömningen av frågan om praktik under ferierna. I regel önskar dessa elever förvärvsarbete under ferierna.

Skolpraktiken läggs nu utanför den övriga schemabundna undervisningen, dvs. eleverna i årskurs 1 av teknisk tillvalsgrupp har 2 veckotimmar mer än övriga elever i gymnasiets årskurs 1. Det bör övervägas om inte läroplanerna kan utformas på ett sådant sätt, att de elever, som genomgår sådan praktik, i stort sett får samma timantal undervisning som övriga elever i gymnasiet. Det bör vidare undersökas, om inte den obligatoriska skolpraktiken under sommaren efter årskurs 1 kan utgå och läggas under läsårstid i stället. På vissa håll i landet har så skett. Därigenom erhåller eleverna vid de tekniska linjerna lika långa sommarferier som andra gymnasieelever. Ferierna kan då användas till välbehövlig rekreation eller förvärvsarbete för dem som så önskar.

Ett tredje spørsmål, som bör diskuteras i detta sammanhang, är det förhållandet, att den skolpraktik, som nu är förlagd till första årskursen, tidsmässigt är placerad före elevernas val av linje i gymnasiet. Det kan med skäl ifrågasättas om eleverna redan i årskurs 1 skall behöva genomgå såväl verkstadsmekanisk som bygg- och elpraktik innan de själva valt inriktning för sin utbildning. Vidare är det först i årskurs 2 eleverna har att välja gren (maskin-, bygg-, el- eller kemiteknisk gren), varför det bör övervägas att flytta skolpraktiken till ett senare stadium

i utbildningen, förslagsvis årskurs 3. Miljöpraktiken torde däremot med fördel kunna läggas in på tidigare stadier.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställer jag om kammarens medgivande att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande frågor:

Vill herr statsrådet medverka till

1. att all den skolpraktik, som enligt föreskrifterna skall äga rum vid teknisk linje i gymnasiet, förläggs till schemabunden tid under läsåret i stället för som nu till viss del under sommarferierna,

2. att sådan skolpraktik förläggs till tiden efter elevernas val av linje i gymnasiet samt

3. att elev som på annat sätt erhållit likartad praktik får tillgodoräkna sig den och befrias från motsvarande moment i den obligatoriska skolpraktiken?

Denna anhållan bordlades.

§ 18

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts skrivelse och propositioner överlämnats till kammaren:

nr 3, med redogörelse för behandlingen hos Kungl. Maj:t av riksdagens skrivelser,

nr 14, angående tillägg till livräntor enligt förordningen den 11 juni 1943 (nr 347) om vissa ersättningar vid införandet av statsmonopol å importen av tobaksvaror, och

nr 25, med förslag till lag om ändring i lagen den 6 juni 1925 (nr 382) angående uppvärmning av till kreatursföda avsedd mjölk m. m.

Nämnda skrivelse och propositioner bordlades.

§ 19

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställts två enkla frågor, nämligen av:

fru *Lewén-Eliasson*, till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående beslutad utredning om förbättring av dagspressens ekonomiska villkor m. m., och

herr *Nilsson* i Tvärålund, till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående skogliga beredskapsarbeten inom domänverkets skogar.

§ 20

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 17.38.

In fidem

Sune K. Johansson

Fredagen den 3 februari

Kl. 14.00

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr andre vice talman-
nen.

§ 1

Justerades protokollen för den 26 nästlidne januari.

§ 2

Föredrogs och lades till handlingarna Kungl. Maj:ts å bordet vilande skrivelse nr 3, med redogörelse för behandlingen hos Kungl. Maj:t av riksdagens skrivelser.

§ 3

Föredrogs var efter annan och hänvisades till lagutskott Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner:

nr 14, angående tillägg till livräntor enligt förordningen den 11 juni 1943 (nr 347) om vissa ersättningar vid införandet av statsmonopol å importen av tobaksvaror, och

nr 25, med förslag till lag om ändring i lagen den 6 juni 1925 (nr 382) angående uppvärmning av till kreatursföda avsedd mjölk m. m.

§ 4

Föredrogs var för sig följande, vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda men då bordlagda interpellationsframställningar, nämligen av:

herr *Andersson* i Örebro, till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående verkningarna för företagare inom saneringsfastigheter av den föreslagna investeringsavgiften för vissa byggnadsarbeten,

herr *Hermansson*, till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående åtgärder mot arbetslösheten,

herr *Nordgren*, till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående praktiken för elever vid gymnasiets tekniska linje,

herr *Börjesson* i Falköping, till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående kriminalitet hos personer med abnormt sexuellt beteendemönster, och

herr *Werbros*, till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående praktiken för elever vid gymnasiets tekniska linje.

Kammaren biföll dessa framställningar.

§ 5

Till bordläggning anmäldes

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av § 2 i riksdagens revisorers berättelse över 1965 års granskning av statsverket,

nr 2, i anledning av motion om tidsbegränsning av anförandena i kammarna,

nr 3, i anledning av motioner om sänkning av rösträttsåldern,

nr 4, i anledning av motioner om sänkning av valbarhetsåldern,

nr 5, i anledning av motioner angående kvinnlig tronföljd, och

nr 6, i anledning av motioner angående riksdagens högtidliga öppnande; statsutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1967/68 för kungl. hov- och slottsstaterna, och

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1967/68 till oförutsedda utgifter; samt

bankoutskottets memorial:

nr 1, med överlämnande av fullmäktiges i riksbanken till bankoutskottet avgivna berättelse, och

nr 2, med överlämnande av fullmäktiges i riksgäldskontoret till innevarande riksdag avgivna, till bankoutskottet avlämnade berättelse.

§ 6

Tillkännagavs, att Kungl. Maj:ts proposition nr 19, med förslag till lag angående ändring i lagen den 12 juni 1942 (nr 350) om fornminnen, m. m., överlämnats till kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 7

Meddelande om enkel fråga

Meddelades, att herr talmannen tillställts en enkel fråga av herr *Nordstrandh* till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående tillhandahållandet till studieförbunden av material för undervisning inför omläggningen till högertrafik.

§ 8

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 14.02.

In fidem
Sune K. Johansson